

Rolnummer 5112
Arrest nr. 58/2012 van 3 mei 2012

ARREST

In zake : het beroep tot vernietiging van de artikelen 92, 93, 95 en 96 van het programmadecreet van het Waalse Gewest van 22 juli 2010 «houdende verschillende maatregelen inzake goed bestuur, bestuurlijke vereenvoudiging, energie, huisvesting, fiscaliteit, werkgelegenheid, luchthavenbeleid, economie, leefmilieu, ruimtelijke ordening, plaatselijke besturen, landbouw en openbare werken », ingesteld door Jean-Claude Dierckx en Henri Gérard.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters R. Henneuse en M. Bossuyt, en de rechters L. Lavrysen, A. Alen, E. Derycke, J. Spreutels en P. Nihoul, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter R. Henneuse,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van het beroep en rechtspleging*

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 21 februari 2011 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 23 februari 2011, is beroep tot vernietiging ingesteld van de artikelen 92, 93, 95 en 96 van het programmadecreet van het Waalse Gewest van 22 juli 2010 « houdende verschillende maatregelen inzake goed bestuur, bestuurlijke vereenvoudiging, energie, huisvesting, fiscaliteit, werkgelegenheid, luchthavenbeleid, economie, leefmilieu, ruimtelijke ordening, plaatselijke besturen, landbouw en openbare werken » (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 20 augustus 2010, derde editie) door Jean-Claude Dierckx, wonende te 4600 Wezet, Allée Verte 77, en Henri Gérard, wonende te 4684 Haccourt, rue des 7 Bonniers 80.

De Waalse Regering heeft een memorie ingediend, de verzoekende partijen hebben een memorie van antwoord ingediend en de Waalse Regering heeft ook een memorie van wederantwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 20 maart 2012 :

- zijn verschenen :

. Mr. J. Merodio *loco* Mr. L. Misson en Mr. A. Kettels, advocaten bij de balie te Luik, voor de verzoekende partijen;

. Mr. G. Vanhamme, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. E. Orban de Xivry, advocaat bij de balie te Marche-en-Famenne, voor de Waalse Regering;

- hebben de rechters-verslaggevers J. Spreutels en L. Lavrysen verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van het belang

A.1.1. Jean-Claude Dierckx en Henri Gérard doen blijken van hun belang om de vernietiging te vorderen van de artikelen 92 en 95 van het programmadecreet van het Waalse Gewest van 22 juli 2010 « houdende verschillende maatregelen inzake goed bestuur, bestuurlijke vereenvoudiging, energie, huisvesting, fiscaliteit, werkgelegenheid, luchthavenbeleid, economie, leefmilieu, ruimtelijke ordening, plaatselijke besturen, landbouw en openbare werken », door hun hoedanigheid van omwonende van een site in de streek rond Luik, die sinds meer dan vier jaar verontreinigd zou zijn en waarop het Waalse Gewest een « multimodaal platform », genaamd « Trilopiport », zou wensen aan te leggen.

Zij beweren dat de betrokken terreinen het voorwerp hebben uitgemaakt van een oriënteringsonderzoek in de zin van artikel 37 van het decreet van 5 december 2008 betreffende het bodembeheer, maar dat de administratie zich niet over dat onderzoek heeft kunnen uitspreken omdat de « Waalse Code van goede praktijken » bedoeld in artikel 1, 4°, van het besluit van de Waalse Regering van 27 mei 2009 betreffende het bodembeheer nog niet was aangenomen en omdat er ter uitvoering van dat decreet en dat besluit geen erkend laboratorium was. Zij voeren eveneens aan dat dat oriënteringsonderzoek niet werd gevolgd door een karakteriseringsonderzoek, en dat het saneringsproject dat in dat dossier werd ingediend derhalve op geen enkel oriënteringsonderzoek steunt.

A.1.2. De Waalse Regering geeft in dat verband aan dat er geen enkel saneringsproject met betrekking tot de aanleg van het voormelde « multimodaal platform » werd ingediend vóór 31 december 2010.

Ten aanzien van het enige middel, dat is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 23, derde lid, 4°, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 5 en 6 van de richtlijn 2004/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 « betreffende milieuaansprakelijkheid met betrekking tot het voorkomen en herstellen van milieuschade », met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, en met het « beginsel van rechtszekerheid »

A.2.1. In de eerste plaats zetten Jean-Claude Dierckx en Henri Gérard uiteen dat de bestreden bepalingen artikel 23, derde lid, 4°, van de Grondwet schenden in zoverre zij het beschermingsniveau van het leefmilieu dat bestond vóór de aanneming van die bepalingen, in aanzienlijke mate zouden verminderen.

De verzoekers zijn van mening dat die bepalingen de omwonenden van een verontreinigde site de waarborg ontnemen dat een sanering van die site zal worden overwogen. Zij voeren ook aan dat zij tot gevolg hebben dat, zelfs wanneer een saneringsproject wordt vastgelegd, het enkel gebaseerd is op onderzoeken die op vrijwillige basis zijn uitgevoerd en die zelf gebaseerd zijn op analyses die enkel « geacht worden te voldoen » aan het voormelde decreet en die zijn uitgevoerd door laboratoria die niet specifiek erkend zijn. Zij merken ten slotte op dat de administratie, na te zijn verzocht om het saneringsproject goed te keuren, zich niet met kennis van zaken kan uitspreken omdat zij niet over gegevens beschikt die zijn verzameld tijdens de uitvoering van een oriënterings- of karakteriseringsonderzoek.

De verzoekers wijzen erop dat de bestreden bepalingen zijn aangenomen om de toepassing van het decreet van 5 december 2008 mogelijk te maken ondanks de vertraging die de administratie had opgelopen bij de door dat decreet bepaalde erkenning van laboratoria en bij de uitwerking van de Waalse Code van goede praktijken waarin het besluit van de Waalse Regering van 27 mei 2009 voorziet. Zij zijn van mening dat, tenzij de rechtszekerheid wordt aangetast, het verzuim vanwege de administratie geen reden van algemeen belang kan vormen ter verantwoording van de aanzienlijke vermindering van het beschermingsniveau van het leefmilieu, die het gevolg is van de bestreden bepalingen.

De verzoekers oordelen bovendien dat de bestreden bepalingen onevenredig zijn ten opzichte van het doel van het decreet van 5 december 2008, dat is uitgedrukt in artikel 1 ervan. Zij voegen eraan toe dat het ontbreken van een Waalse Code van goede praktijken niet rechtvaardigt dat wordt afgeweken van alle regels betreffende het oriënteringsonderzoek en het karakteriseringsonderzoek, omdat die onderzoeken aan de hand van andere bestaande methoden zouden kunnen worden uitgevoerd. Zij stellen vast dat die afwijkingen op geen enkele wijze worden gecompenseerd en dat zij de toepassing uitsluiten van bepaalde waarborgen, zoals die van artikel 44, § 4, van dat decreet. Zij merken ten slotte op dat de administratie de bestreden bepalingen verantwoordt door de vertraging die zij heeft opgelopen, maar dat zij evenwel tijd heeft gehad om de aanneming van de bestreden bepalingen voor te stellen aan het Waalse Parlement.

A.2.2. De Waalse Regering antwoordt dat geen enkele van de bestreden bepalingen het beschermingsniveau van het leefmilieu in aanzienlijke mate vermindert.

Zij wijst erop dat, doordat de administratie de Waalse Code van goede praktijken niet heeft bekendgemaakt, de regels van artikel 92bis van het decreet van 5 december 2008, ingevoegd bij artikel 92 van het programmadecreet van 22 juli 2010, op 31 december 2010 hebben opgehouden uitwerking te hebben. Zij onderstreept dat die bepaling enkel betrekking heeft op het geval van een persoon die zich vrijwillig onderwerpt aan de plicht tot sanering van een terrein dat door een historische verontreiniging getroffen is. Zij merkt ook op dat, in afwachting van de bekendmaking van de voormelde Code, die persoon niet in staat is om de onderzoeken

beschreven in de artikelen 37 tot 46 en 53 van het decreet van 5 december 2008 uit te voeren omdat, zoals blijkt uit de artikelen 16, 17 en 20 van het besluit van de Waalse Regering van 27 mei 2009, de deskundigen, laboratoria en personen die de monsters nemen - die bijdragen tot de uitvoering van een oriënterings- of karakteriseringsonderzoek -, slechts met inachtneming van die Code mogen handelen. Zij wijst erop dat de verzoekers niet verduidelijken welke de andere bestaande methoden zijn die zij vermelden en op grond waarvan die onderzoeken volgens hen hadden kunnen zijn uitgevoerd in afwachting van een Waalse Code van goede praktijken. De Regering leidt uit het voorgaande af dat artikel 92 van het programmadecreet van 22 juli 2010 geenszins een correcte toepassing van het decreet van 5 december 2008 verhindert, maar daarentegen een - weliswaar beperkte - toepassing van het eerste decreet mogelijk maakt, wat bijdraagt tot een verbetering van de bescherming van het leefmilieu.

Ook al is zij van mening dat dit te dezen niet noodzakelijk is, betwist de Waalse Regering de pertinentie van de beweringen van de verzoekers met betrekking tot de vermindering van het beschermingsniveau van het leefmilieu. Zij leidt in de eerste plaats af uit artikel 92*bis*, § 2, 2°, a) tot f), en uit artikel 92*bis*, § 2, 4°, I, van het decreet van 5 december 2008, dat de administratie over zeer precieze onderzoeken en elementen beschikt die haar in staat stellen om zich uit te spreken over het betrokken saneringsproject, maar wijst erop dat de uitvoering van een oriënterings- of karakteriseringsonderzoek niet automatisch wordt gevolgd door saneringshandelingen en -werken. Zij voegt eraan toe dat de vrijstelling van een zekerheidstelling, waarin artikel 92*bis*, § 1, van het decreet van 5 december 2008 voorziet, reeds was bepaald bij artikel 19, vierde lid, van hetzelfde decreet. De Waalse Regering merkt eveneens op dat de verlenging van de termijnen voor onderzoek van het saneringsproject, bepaald bij artikel 92*bis*, § 3, van het decreet van 5 december 2008, de efficiëntie van het werk van de administratie en het beschermingsniveau van het leefmilieu kan verhogen. De Regering is bovendien van mening dat de administratie, wanneer haar een saneringsproject bedoeld in artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008 wordt voorgelegd, systematisch de « Société Publique d'Aide à la Qualité de l'Environnement » (SPAQuE) en het « Institut scientifique de service public » (ISSeP) zal consulteren met toepassing van artikel 56, 2°, van hetzelfde decreet. De Regering wijst ten slotte erop dat de persoon die een saneringsproject indient met toepassing van artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008, dat niet meer kan intrekken, noch de uitvoering van de saneringshandelingen en -werken die hij voorstelt kan verhinderen.

De Waalse Regering merkt op, met betrekking tot de artikelen 93, 95 en 96 van het decreet van 22 juli 2010, dat de verzoekers niet uiteenzetten in welk opzicht die bepalingen bijdragen tot een aanzienlijke vermindering van het beschermingsniveau van het leefmilieu.

A.2.3. De verzoekers antwoorden dat artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008 de toepassing van alle bij dat decreet bepaalde regels inzake bodembeheer verhindert en de administratie verbiedt om de uitvoering van een oriënteringsonderzoek, een karakteriseringsonderzoek of een sanering te gelasten.

Zij zijn van mening dat, bij de beoordeling van de ontwikkeling van het beschermingsniveau van het leefmilieu die het gevolg is van de inwerkingtreding van artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008, geen rekening mag worden gehouden met het ontbreken van een Waalse Code van goede praktijken.

Zij voeren vervolgens aan dat de administratie, wanneer haar een door die bepaling bedoeld saneringsproject wordt voorgelegd, niet verplicht is de SPAQuE en het ISSeP te consulteren. Zij voegen eraan toe dat het voortdurend uitstellen van de inwerkingtreding van verschillende bepalingen van het decreet van 5 december 2008 het beschermingsniveau van het leefmilieu vermindert.

A.3.1. In de tweede plaats zetten Jean-Claude Dierckx en Henri Gérard uiteen dat de bestreden bepalingen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden in zoverre zij discriminerend zouden zijn ten aanzien van de omwonenden van een site die geen integrale toepassing van het decreet van 5 december 2008 kunnen eisen en die aangewezen zijn op het afwijkende en tijdelijke « systeem ».

Zij betwisten de legitimiteit van het doel van dat verschil in behandeling, namelijk het verzuim vanwege de administratie toedekken. Zij zijn voor het overige van mening dat de door de decreetgever aangewende middelen ontoereikend en onevenredig zijn omdat zij het beschermingsniveau van het leefmilieu verminderen en afbreuk doen aan de essentie zelf van het decreet van 5 december 2008.

A.3.2. De Waalse Regering antwoordt dat artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008, ingevoegd bij artikel 92 van het programmadecreet van 22 juli 2010, noch afwijkt van de bepalingen van het decreet van 5 december 2008 die de gevallen beschrijven waarin een sanering vereist is, alsook de doelstellingen ervan, noch van de bepalingen van hetzelfde decreet betreffende de procedure voor de goedkeuring van een saneringsproject.

De Regering onderstreept eveneens dat de overgangsregeling van artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008 enkel betrekking heeft op terreinen die door een historische verontreiniging getroffen zijn, en waarborgen bevat die vergelijkbaar zijn met die waarin de artikelen 37 tot 46 en 53 van dat decreet voorzien.

Zij verwijst voor het overige naar haar antwoord in verband met de zogenaamde schending van artikel 23 van de Grondwet.

A.4.1. In de derde plaats zetten Jean-Claude Dierckx en Henri Gérard uiteen dat de bestreden bepalingen de artikelen 5 en 6 van de richtlijn 2004/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 « betreffende milieuaansprakelijkheid met betrekking tot het voorkomen en herstellen van milieuschade » schenden omdat het Waalse Gewest niet bepaalt dat het moet worden geïnformeerd over onmiddellijke dreigingen van milieuschade, en de exploitant van een verontreinigde site niet verplicht om preventieve of herstelmaatregelen te nemen in de zin van die richtlijn.

De verzoekers voeren ook aan dat de vrijstelling van een zekerheidstelling, waarin artikel 92*bis*, § 1, van het decreet van 5 december 2008 voorziet, artikel 14 van dezelfde richtlijn schendt.

A.4.2. De Waalse Regering antwoordt dat die richtlijn is omgezet door de artikelen D.93 en volgende van het Milieuwetboek, en niet door de bestreden bepalingen van het decreet van 5 december 2008.

Zij voegt eraan toe dat, rekening houdend met de manier waarop artikel D.103 van dat Wetboek het toepassingsgebied beperkt van de bepalingen ervan die de omzetting zijn van de richtlijn van 21 april 2004, artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008, dat enkel betrekking heeft op de terreinen die door een historische verontreiniging getroffen zijn, de toepassing van die bepalingen niet dreigt te verhinderen.

A.5.1. In de vierde plaats zetten Jean-Claude Dierckx en Henri Gérard uiteen dat de bestreden bepalingen artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens schenden.

Zij voeren aan dat de bestreden bepalingen, doordat zij de omwonenden van een verontreinigde site de waarborg ontnemen dat een sanering van die site zal worden overwogen en doordat zij de administratie machtigen om een saneringsproject goed te keuren dat niet werd voorafgegaan door onderzoeken die op haar verzoek zijn uitgevoerd, afbreuk doen aan het recht van de omwonenden van een verontreinigde site op een gezond leefmilieu.

Zij zijn van mening dat de wil om een verzuim vanwege de administratie te verdoezelen, die aantasting van dat recht niet kan verantwoorden.

A.5.2. De Waalse Regering verwijst naar de opmerkingen die zij formuleerde in verband met de zogenaamde schending van artikel 23 van de Grondwet.

- B -

B.1. Uit de uiteenzetting van het verzoekschrift blijkt dat het Hof wordt verzocht zich uit te spreken over de bestaanbaarheid van de artikelen 92 en 95 van het programmadecreet van het Waalse Gewest van 22 juli 2010 « houdende verschillende maatregelen inzake goed bestuur, bestuurlijke vereenvoudiging, energie, huisvesting, fiscaliteit, werkgelegenheid, luchthavenbeleid, economie, leefmilieu, ruimtelijke ordening, plaatselijke besturen, landbouw en openbare werken » met de artikelen 10, 11 en 23, eerste lid, tweede lid en derde lid, 4°, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 5, leden 2 en 4, met artikel 6, lid 3,

en met artikel 14, lid 1, van de richtlijn 2004/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 « betreffende milieuaansprakelijkheid met betrekking tot het voorkomen en herstellen van milieuschade », en met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

B.2.1. In het enige middel wordt het Hof in eerste instantie verzocht om de bestaanbaarheid van de bestreden bepalingen met artikel 23, eerste lid, tweede lid en derde lid, 4°, van de Grondwet te onderzoeken.

B.2.2. Artikel 23, eerste lid, tweede lid en derde lid, 4°, van de Grondwet bepaalt :

« Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

[...]

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu ».

Die bepaling bevat een *standstill*-verplichting die de bevoegde wetgever verbiedt om het beschermingsniveau van het leefmilieu, dat wordt geboden door de van toepassing zijnde wetgeving, in aanzienlijke mate te verminderen zonder dat daarvoor redenen zijn die verband houden met het algemeen belang.

B.2.3. De bestreden bepalingen worden in de eerste plaats bekritiseerd in die zin dat zij de omwonenden van een verontreinigde site de waarborg ontnemen dat een sanering van die site zal worden overwogen.

Artikel 18 van het decreet van 5 december 2008 betreffende het bodembeheer voert onder meer een verplichting in om een oriënteringsonderzoek uit te voeren, een verplichting om in voorkomend geval een karakteriseringsonderzoek uit te voeren, en een verplichting om in voorkomend geval een sanering uit te voeren van de verontreinigde bodem waarop de voormelde onderzoeken betrekking hebben. Die verplichtingen ontstaan in de

omstandigheden beschreven in de artikelen 19 tot 21 van hetzelfde decreet. Diegenen voor wie die verplichtingen gelden, worden geïdentificeerd bij de artikelen 22 tot 26 van hetzelfde decreet.

Zonder dat moet worden onderzocht of, vóór de aanneming van de bestreden bepalingen, het decreet van 5 december 2008 de omwonenden van een verontreinigde site de waarborg bood dat een sanering van die site zou worden overwogen, dient erop te worden gewezen dat de bestreden bepalingen de voormelde verplichtingen niet afschaffen, noch de regels betreffende het ontstaan ervan en de identificatie van diegenen voor wie ze gelden in enig opzicht wijzigen.

B.2.4.1. De bestreden bepalingen worden in de tweede plaats bekritiseerd in die zin dat zij tot gevolg hebben dat een eventueel saneringsproject voor een verontreinigd terrein slechts zou steunen op vrijwillig uitgevoerde onderzoeken, die zelf gebaseerd zijn op analyses die enkel « geacht worden te voldoen » aan het decreet van 5 december 2008 en die zijn uitgevoerd door laboratoria die niet specifiek erkend zijn.

B.2.4.2. De omstandigheid dat een saneringsproject voor een verontreinigd terrein niet meer zou steunen op onderzoeken die door de overheid worden opgelegd, maar enkel op vrijwillig uitgevoerde onderzoeken, volstaat op zich niet om een aanzienlijke achteruitgang in het beschermingsniveau van het leefmilieu aan te tonen, beschermingsniveau dat men met een saneringsproject overigens wil verhogen.

B.2.4.3.1. De bij het decreet van 5 december 2008 bepaalde analyses moeten door een erkend laboratorium worden uitgevoerd (artikel 27, § 1, tweede lid) dat de voorwaarden in acht neemt die door de Regering zijn vastgesteld ter uitvoering van het decreet (artikel 27, § 2).

Een saneringsproject heeft tot doel de uitvoeringswijze te bepalen van de sanering van een verontreinigd terrein (artikel 53, eerste lid, van het decreet van 5 december 2008). De auteur ervan moet in principe geen enkele analyse uitvoeren (artikel 53, tweede en derde lid, van hetzelfde decreet).

Een saneringsproject moet niettemin, in principe, worden voorafgegaan door een karakteriseringsonderzoek (artikel 53, tweede lid, 1° en 2°, van hetzelfde decreet), of minstens door een oriënteringsonderzoek (artikel 53, vierde lid, eerste streepje, van hetzelfde decreet). Een oriënteringsonderzoek dient om de eventuele aanwezigheid van een bodemverontreiniging op te sporen en om, in voorkomend geval, een eerste omschrijving van die verontreiniging en een eerste raming van de omvang ervan te geven (artikel 37 van hetzelfde decreet). Een oriënteringsonderzoek bevat een analyse om vast te stellen of een risicoanalyse nodig is (artikel 38, tweede lid, 6°, van hetzelfde decreet). Een karakteriseringsonderzoek bevat een omstandige omschrijving en lokalisering van de bodemverontreiniging opdat de administratie zich kan uitspreken over de noodzaak en de modaliteiten van een sanering van het terrein (artikel 43, eerste lid, van hetzelfde decreet). Wanneer een oriënteringsonderzoek wordt gevolgd door een saneringsproject zonder dat vooraf een karakteriseringsonderzoek is uitgevoerd, moet de auteur van dat project een analyse laten uitvoeren (artikel 53, vierde lid, van hetzelfde decreet).

B.2.4.3.2. De auteur van een saneringsproject dat wordt ingediend met toepassing van artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008, ingevoegd bij artikel 92 van het programmadecreet van 22 juli 2010, moet ook analyses uitvoeren (artikel 92*bis*, § 2, c)).

B.2.4.3.3. Op het ogenblik van de aanneming van het programmadecreet van 22 juli 2010 was geen enkel laboratorium erkend ter uitvoering van het decreet van 5 december 2008 (*Parl. St.*, Waals Parlement, 2009-2010, nr. 203/1, p. 16; *ibid.*, nr. 203/35, bijlage 5, p. 4).

Geen enkele van de voormelde analyses kon dus worden uitgevoerd, zodat het niet mogelijk was om een oriënterings- of karakteriseringsonderzoek te doen, of een saneringsproject op te stellen (*ibid.*).

B.2.4.3.4. Bij artikel 93*bis*, eerste lid, van het decreet van 5 december 2008, ingevoegd bij artikel 95 van het decreet van 22 juli 2010, wordt met de erkenning bedoeld in artikel 27 van het decreet van 5 december 2008 gelijkgesteld, de erkenning die wordt verleend aan laboratoria voor de analyse van afvalstoffen, ter uitvoering van het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 9 juli 1987 « betreffende het toezicht op de uitvoering van de bepalingen inzake afval en giftig afval » en van artikel D.147 van boek I van het Milieuwetboek. Die gelijkstelling geldt slechts tot 31 maart 2011.

Die bepaling maakt derhalve de uitvoering mogelijk van de analyses die onontbeerlijk zijn voor de voormelde onderzoeken en saneringsprojecten, waardoor de administratie kan worden verzocht om zich uit te spreken over saneringsprojecten, hetgeen zij voordien niet kon doen, bij gebrek aan erkende laboratoria.

Vóór de opheffing ervan bij artikel 10 van het besluit van de Waalse Regering van 5 december 2008 « tot invoeging van een deel VIII in het regelgevende deel van Boek I van het Milieuwetboek », voorzag het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 9 juli 1987 in de erkenning van laboratoria belast met de analyse van monsters met betrekking tot de afvalstoffen bedoeld in het decreet van het Waalse Gewest van 5 juli 1985 met betrekking tot de afvalstoffen en in de wet van 22 juli 1974 op de giftige afval (artikelen 1 en 7 van dat besluit). De erkenning van zulk een laboratorium veronderstelt dat het beschikt over « lokalen, materiaal alsmede over de nodige apparaten en wetenschappelijke documentatie [...] om [...] [die] ontledingen uit te voeren », en over « technisch personeel bevoegd voor de aard en het belang van die ontledingen » (artikel 8.2 van hetzelfde besluit).

Genomen ter uitvoering van artikel D.147 van boek I van het Milieuwetboek, organiseren de artikelen R.101 tot R.105 van dat Boek de erkenning van laboratoria belast met de officiële analyse van monsters, waartoe opdracht wordt gegeven door de personeelsleden die toezien op de naleving van onder meer het decreet van het Waalse Gewest van 27 juni 1996 « betreffende de afvalstoffen », en de reglementen die krachtens dat decreet zijn genomen (artikelen D.138, D.139, 1°, D.140, D.146, 3°, en D.147 van boek I van het Milieuwetboek). Die artikelen R.101 tot R.105 zijn in werking getreden op de dag van de opheffing van het besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 9 juli 1987, zijnde 6 februari 2009. De erkenning van zulk een laboratorium ter uitvoering van die artikelen veronderstelt eveneens dat het beschikt « over de lokalen, het materieel, alsook de apparatuur en de [wetenschappelijke] documentatie die nodig zijn voor de uitvoering van [die] analyses » en over « technisch personeel dat geschikt is voor de aard en het belang van genoemde analyses » (artikel R.103, tweede lid).

B.2.4.3.5. Uit het voorgaande volgt dat artikel 93*bis*, eerste lid, van het decreet van 5 december 2008, ingevoegd bij artikel 95 van het programmadecreet van 22 juli 2010, het beschermingsniveau van het leefmilieu inzake bodembeheer verhoogt.

B.2.4.4.1. Zoals vermeld in B.2.4.3.3 kon, bij gebrek aan erkende laboratoria, geen enkele van de analyses bedoeld in het decreet van 5 december 2008 worden uitgevoerd vóór de aanneming van artikel 95 van het programmadecreet van 22 juli 2010, zodat het niet mogelijk was een saneringsproject op te stellen.

Het decreet van 5 december 2008 stelt geen enkele norm vast om de overeenstemming van een door een erkend laboratorium uitgevoerde analyse te beoordelen.

B.2.4.4.2. Bij artikel 93*bis*, tweede lid, van het decreet van 5 december 2008, ingevoegd bij artikel 95 van het programmadecreet van 22 juli 2010, wordt een analyse uitgevoerd door een in B.2.4.3.4 bedoeld laboratorium, conform het eerstgenoemde decreet geacht.

Net zoals het eerste lid ervan, maakt het tweede lid van artikel 93*bis* van het decreet van 5 december 2008 het mogelijk dat de administratie wordt verzocht zich uit te spreken over saneringsprojecten, wat zij voordien niet kon doen, bij gebrek aan erkende laboratoria.

B.2.4.4.3. Uit het voorgaande volgt dat artikel 93*bis*, tweede lid, van het decreet van 5 december 2008, ingevoegd bij artikel 95 van het programmadecreet van 22 juli 2010, het beschermingsniveau van het leefmilieu inzake bodembeheer verhoogt.

B.2.5. In de derde plaats wordt artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008, ingevoegd bij artikel 92 van het programmadecreet van 22 juli 2010, verweten dat het de omwonenden van een verontreinigde site het recht ontnemt om de administratie, met kennis van zaken, uitspraak te horen doen over een saneringsproject.

Die bepaling staat in bepaalde omstandigheden toe dat een saneringsproject wordt ingediend zonder een voorafgaand oriënterings- of karakteriseringsonderzoek. Dat project moet niettemin een groot aantal gegevens bevatten (artikel 92*bis*, § 2) die de administratie in staat stellen om zich met kennis van zaken uit te spreken. De administratie kan in voorkomend geval de persoon die dat saneringsproject indient, verzoeken om haar ontbrekende stukken en gegevens te bezorgen (artikel 55, eerste lid, van het decreet van 5 december 2008). De administratie wordt ook ertoe gemachtigd om een aantal instanties te raadplegen over het haar voorgelegde saneringsproject (artikelen 56 tot 58). Bovendien is de

administratie niet verplicht dat project goed te keuren aan het einde van de procedure van onderzoek ervan (artikel 62, §§ 2 en 3).

De administratie blijft dus vrij om zich met kennis van zaken over een saneringsproject uit te spreken.

B.2.6. Uit het voorgaande volgt dat de artikelen 92 en 95 van het programmadecreet van 22 juli 2010 het beschermingsniveau van het leefmilieu dat door de van toepassing zijnde wetgeving wordt geboden, niet in aanzienlijke mate verminderen, zodat zij niet onbestaanbaar zijn met artikel 23, eerste lid, tweede lid en derde lid, 4°, van de Grondwet.

B.3.1. In het enige middel wordt het Hof vervolgens verzocht om de bestaanbaarheid te onderzoeken, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008, zoals ingevoegd bij artikel 92 van het programmadecreet van 22 juli 2010, doordat die bepaling een verschil in behandeling zou invoeren tussen twee categorieën van omwonenden van een historisch verontreinigd terrein en dat het voorwerp zou uitmaken van een saneringsproject : enerzijds, diegenen die de toepassing van de artikelen 37 tot 46 en 53 van het decreet van 5 december 2008 genieten en, anderzijds, diegenen die ze niet genieten.

B.3.2. De artikelen 37 tot 46 en 53 van het decreet van 5 december 2008 zijn niet van toepassing zolang de Waalse Code van goede praktijken niet door de administratie is bekendgemaakt.

In afwachting van deze bekendmaking kan geen enkele omwonende derhalve de toepassing van die bepalingen genieten, zodat het bekritiseerde verschil in behandeling niet bestaat.

B.3.3. Uit het voorgaande volgt dat artikel 92 van het programmadecreet van 22 juli 2010 niet onbestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.4.1. In het enige middel wordt het Hof vervolgens verzocht om de bestaanbaarheid van de bestreden bepalingen te onderzoeken met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in

samenhang gelezen met artikel 5, leden 2 en 4, met artikel 6, lid 3, en met artikel 14, lid 1, van de richtlijn 2004/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004.

De bestreden bepalingen worden in die zin bekritiseerd dat zij het Waalse Gewest verhinderen om te bepalen dat het moet worden geïnformeerd over onmiddellijke dreigingen van milieuschade, en dat zij de exploitant van een verontreinigde site ontslaan van de verplichting om preventieve of herstelmaatregelen te nemen en om een zekerheid te stellen.

B.4.2.1. Artikel 5 van die richtlijn, met als opschrift « Preventieve acties », bepaalt :

« 1. De exploitant neemt onverwijld de nodige preventieve maatregelen wanneer zich nog geen milieuschade heeft voorgedaan maar een onmiddellijke dreiging bestaat dat dergelijke schade zal ontstaan.

2. De lidstaten bepalen dat exploitanten wanneer zulks dienstig is, en in ieder geval wanneer een onmiddellijke dreiging van milieuschade ondanks de door de betrokken exploitant genomen preventieve maatregelen niet verdwijnt, verplicht zijn de bevoegde instantie zo spoedig mogelijk over alle relevante aspecten van de situatie te informeren.

3. De bevoegde instantie kan te allen tijde :

a) de exploitant verplichten informatie te verstrekken over een onmiddellijke dreiging van milieuschade of in gevallen waarin zulk een onmiddellijke dreiging vermoed wordt;

b) de exploitant verplichten de vereiste preventieve maatregelen te nemen;

c) de exploitant instructies geven die bij het nemen van de nodige preventieve maatregelen opgevolgd moeten worden; of

d) zelf de nodige preventieve maatregelen nemen.

4. De bevoegde instantie eist dat de preventieve maatregelen door de exploitant worden genomen. Indien een exploitant niet de verplichtingen nakomt waarin lid 1 of lid 3, onder b of c, voorziet, niet kan worden geïdentificeerd, of uit hoofde van deze richtlijn niet verplicht is de kosten te dragen, kan de bevoegde instantie zelf deze maatregelen nemen ».

Artikel 6 van dezelfde richtlijn, met als opschrift « Herstelmaatregelen », bepaalt :

« 1. Wanneer milieuschade zich heeft voorgedaan, stelt de exploitant onverwijld de bevoegde instantie in kennis van alle relevante aspecten van de situatie en treft hij :

a) elke haalbare maatregel om de betrokken verontreinigende stoffen en/of enige andere schadefactoren onmiddellijk onder controle te houden, in te perken, te verwijderen of

anderszins te beheersen, teneinde verdere milieuschade en negatieve effecten op de menselijke gezondheid of verdere aantasting van functies te beperken of te voorkomen; en

b) de nodige herstelmaatregelen in overeenstemming met artikel 7.

2. De bevoegde instantie kan te allen tijde :

a) de exploitant verplichten aanvullende informatie te verstrekken over enige schade die zich heeft voorgedaan;

b) zelf elke haalbare maatregel nemen om de betrokken verontreinigende stoffen en/of enige andere schadefactoren onmiddellijk onder controle te houden, in te perken, te verwijderen of anderszins te beheersen, teneinde verdere milieuschade en negatieve effecten op de menselijke gezondheid, of verdere aantasting van functies te beperken of te voorkomen, dan wel de exploitant daartoe verplichten of hem daartoe instructies geven;

c) de exploitant verplichten de nodige herstelmaatregelen te treffen;

d) de exploitant instructies geven die hij bij het nemen van de nodige herstelmaatregelen moet naleven; of

e) zelf de nodige herstelmaatregelen treffen.

3. De bevoegde instantie eist dat de herstelmaatregelen door de exploitant worden genomen. Indien de exploitant de verplichtingen van lid 1 of lid 2, onder b), c) of d), niet nakomt, niet kan worden geïdentificeerd, of niet verplicht is de kosten uit hoofde van deze richtlijn te dragen, kan de bevoegde instantie, als laatste redmiddel, zelf deze maatregelen nemen ».

Artikel 14 van de richtlijn van 21 april 2004, met als opschrift « Financiële zekerheid », bepaalt :

« 1. De lidstaten nemen maatregelen om de geëigende economische en financiële actoren aan te moedigen financiële-zekerheidsinstrumenten en -markten te ontwikkelen, met inbegrip van financiële mechanismen voor gevallen van insolventie, opdat de exploitanten gebruik kunnen maken van financiële garanties om hun verantwoordelijkheden krachtens deze richtlijn na te komen.

2. Vóór 30 april 2010 dient de Commissie een verslag in over de doeltreffendheid van de richtlijn wat betreft het feitelijke herstel van milieuschade alsmede over de beschikbaarheid tegen redelijke kosten en onder voorwaarden van verzekering en andere typen financiële zekerheden inzake de onder bijlage III van deze richtlijn vallende activiteiten. Wat de financiële zekerheden betreft, bestrijkt het verslag tevens de volgende aspecten : een geleidelijke aanpak, een plafond voor financiële garanties en de uitsluiting van activiteiten met een laag risico. In het licht van het verslag en van een uitgebreide effectenbeoordeling, inclusief een kosten-batenanalyse, kan de Commissie voorstellen doen tot invoering van een systeem van geharmoniseerde verplichte financiële zekerheid ».

B.4.2.2. Onder « milieuschade » in de zin van die richtlijn, wordt onder meer verstaan « bodemschade, dat wil zeggen elke vorm van bodemverontreiniging die een aanmerkelijk risico inhoudt voor negatieve effecten op de menselijke gezondheid, waarbij direct of indirect op, in of onder de bodem, stoffen, preparaten, organismen of micro-organismen aangebracht zijn » (artikel 2.1, c), van de richtlijn van 21 april 2004), waarbij schade « een meetbare negatieve verandering [is] in de natuurlijke rijkdommen of een meetbare aantasting van een ecosysteemfunctie, die direct of indirect optreedt » (artikel 2, lid 2, van dezelfde richtlijn).

Een « onmiddellijke dreiging van schade » is een « voldoende waarschijnlijkheid dat zich in de nabije toekomst milieuschade zal voordoen » (artikel 2, lid 9, van dezelfde richtlijn).

Een « preventieve maatregel » is een « maatregel naar aanleiding van een gebeurtenis, handeling of nalatigheid waardoor een onmiddellijke dreiging van milieuschade is ontstaan, teneinde die schade te voorkomen of tot een minimum te beperken » (artikel 2, lid 10, van dezelfde richtlijn).

Een « herstelmaatregel » is een « maatregel of combinatie van maatregelen, met inbegrip van inperkende of tussentijdse maatregelen, gericht op herstel, rehabilitatie of vervanging van de aangetaste natuurlijke rijkdommen en/of ecosysteemfuncties, of op het verschaffen van een gelijkwaardig alternatief voor rijkdommen of functies, als bedoeld in bijlage II » van de richtlijn van 21 april 2004 (artikel 2, lid 11, van dezelfde richtlijn).

Een exploitant is een « particuliere of openbare natuurlijke persoon of rechtspersoon die de beroepsactiviteit verricht of regelt, of, als dit in de nationale wetgeving is bepaald, aan wie een doorslaggevende economische zeggenschap over het technisch functioneren van een dergelijke activiteit is overgedragen, met inbegrip van de houder van een vergunning of toelating voor het verrichten van een dergelijke activiteit of de persoon die een dergelijke activiteit laat registreren of er kennisgeving van doet » (artikel 2, lid 6, van dezelfde richtlijn).

B.4.3.1. De artikelen 92*bis* en 93*bis* van het decreet van 5 december 2008 hebben niet tot doel, noch tot gevolg, het Waalse Gewest te verhinderen dat het wordt geïnformeerd over een onmiddellijke dreiging van milieuschade in de zin van de richtlijn 2004/35/EG, of een exploitant te ontslaan van de verplichting om preventieve of herstelmaatregelen te nemen.

De bestreden bepalingen hebben daarentegen tot doel de toepassing van het decreet van 5 december 2008 mogelijk te maken en saneringshandelingen en -werken toe te staan.

B.4.3.2. De vrijstelling van een zekerheidstelling bepaald bij artikel 92*bis*, § 1, van het decreet van 5 december 2008, verhindert het Waalse Gewest geenszins om maatregelen te nemen die ertoe strekken de ontwikkeling van financiële zekerheidsinstrumenten en -markten zoals bedoeld in artikel 14 van de richtlijn 2004/35/EG, aan te moedigen.

B.4.4. Uit het voorgaande volgt dat de artikelen 92*bis* en 93*bis* van het decreet van 5 december 2008 niet onbestaanbaar zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 5, leden 2 en 4, met artikel 6, lid 3, en met artikel 14, lid 1, van de richtlijn 2004/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004.

B.5.1. Ten slotte blijkt uit de uiteenzetting van het verzoekschrift dat het Hof in het enige middel wordt verzocht de bestaanbaarheid te onderzoeken van artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre die laatste bepaling het recht op een gezond leefmilieu waarborgt.

De bestreden wetskrachtige bepaling wordt in die zin bekritiseerd dat zij de verplichting opheft om over te gaan tot de saneringshandelingen en -werken van een verontreinigd terrein, en dat zij de administratie ertoe machtigt een saneringsproject goed te keuren dat niet zou zijn voorafgegaan door een oriënterings- of karakteriseringsonderzoek.

B.5.2. Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens bepaalt :

« 1. Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit recht dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen ».

Een ernstige aantasting van het leefmilieu kan iemands welzijn schaden en hem het genot van zijn woning in die mate ontnemen dat zijn privé- en gezinsleven wordt geschaad (EHRM, 9 december 1994, *Lopez-Ostra* t. Spanje, § 51; EHRM, grote kamer, 19 februari 1998, *Guerra en anderen* t. Italië, § 60; EHRM, 27 januari 2009, *Tatar* t. Roemenië, § 97; EHRM, 10 januari 2012, *Di Sarno en anderen* t. Italië, § 104).

B.5.3. De uiteenzetting van het enige middel met betrekking tot de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, valt samen met die welke betrekking heeft op de zogenaamde schending van artikel 23 van de Grondwet.

B.5.4. Uit het voorgaande volgt dat artikel 92*bis* van het decreet van 5 december 2008 niet onbestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

B.6. Het middel is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt het beroep.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 3 mei 2012.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

R. Henneuse